

Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap

Vårdvetenskap

Vårdpersonalens inställning till och upplevelse
av djur på särskilt äldreboende
- En enkätstudie

Författare:

Susanne Hejra

Vårdvetenskap 76-90hp

Självständigt arbete (examensarbete)

inom distriktssköterskans

kunskapsområde, 15hp

Ht 2009

Handledare;

Clara Aarts

Examinator:

Barbro Wadensten

Abstract

Title: Nursing staff's attitudes and experience to pets in homes for older people

Departement: Public Health and Caring sciences

Course: Independent degree project in Public Health and Primary Health, 15 c

Author: Susanne Hejra

Supervisor: Clara Aarts

Pages: 27

Month, year: October, 2009.

Keywords: nursing staff, pet, attitudes, allergy, home for elderly.

The purpose of this study was to examine nursing staff's attitudes towards pets and the experience of involvement and influence when animals are introduced at the homes for older people. It was a survey study which was answered by 102 nursing assistants and nurses. The method was descriptive and comparative study with quantitative approach with qualitative elements. Results showed that 74% of the nursing staff felt that pets at homes for older people are very good and the experience of their health in relation to animals in the ward were described by a few as to health has deteriorated, the majority responded that health had not deteriorated. The study shows that the occurrence and frequency of visits by pets and length of visits is high. Almost half (47%) of nursing staff has experienced pets introduced during their employment period and the pet /pets are primarily looked after by the nursing staff. The experience of care of pets is that it's fun and stimulating. 9 % of the nursing staff that they had had a colleague who changed ward because of pets and their description of the experience was that it was boring, someone replied that it was the choice of the one who changed ward. In deciding whether to include pets in the home for older people experienced most of the staff that it was positive.

Sammanfattning

Titel:	Vårdpersonalens inställning till och upplevelser av djur på särskilt äldreboende.
Institution:	Folkhälso- och vårdvetenskapliga institutionen.
Kurs:	Självständigt arbete (examensarbete) inom distriktssköterskans kunskapsområde, 15 hp.
Författare:	Susanne Hejra.
Handledare:	Clara Aarts
Sidor:	27
Månad och år:	Oktober 2009.
Nyckelord:	vårdpersonal, husdjur, inställning, allergi, äldreboende.

Syftet med studien var att undersöka vårdpersonalens inställning till djur samt upplevelsen hos vårdpersonal av delaktighet och inflytande när djur introduceras på särskilda äldreboenden. Metoden var deskriptiv och komparativ studie med kvantitativ ansats med kvalitativa inslag. Enkätstudie besvarades av 102 vårdpersonal på elva särskilda äldreboenden. Resultat visade att 74 %vårdpersonalen ansåg att djur på särskilt äldreboende är mycket bra och om upplevelsen av sin hälsa i relation till djur på avdelningen beskrevs av ett fåtal som att hälsan har försämrats, majoriteten svarade att hälsan inte hade försämrats. Studien visar att förekomsten och frekvensen av besök av djur och längden på besöken är hög. Nästan hälften (47 %) av vårdpersonalen har varit med om att djur introducerats under deras anställningstid och djuret / djuren sköts främst av vårdpersonalen. Upplevelsen av skötsel av djur är att det är trevligt och stimulerande. Om avdelningsbyte svarade 9 % av vårdpersonalen att de hade haft en kollega som bytt avdelning p g a djur och deras beskrivning av upplevelsen var att det var tråkigt, någon svarade att det var självvalt av den som bytte. Vid beslut om att införa djur i verksamheten upplevde de flesta att det var positivt.

Innehållsförteckning

Abstract

Sammanfattning

1 Inledning	1
2 Bakgrund	2
2.1 Begreppsförklaring	2
2.2 Historik	3
2.3 Djur och äldreboende	4
2.4 Djur och risker	5
2.5 Allergi och astma på arbetsplatsen	5
2.6 Syfte	7
2.7 Frågeställningar	7
3 Metod	8
3.1 Design	8
3.2 Urval	8
3.3 Datainsamling	8
3.4 Tillvägagångssätt	9
3.5 Dataanalys	9
3.6 Etiska överväganden.....	10
4 Resultat	11
4.1 Bortfall	11
4.2 Bakgrundsdata	11
4.3 Förekomst, introduktion och skötsel av djur	12
4.3.1 Förekomst av djur	12
4.3.2 Introduktion av djur	14
4.3.3 Skötsel av djur	16
4.4 Vårdpersonalens upplevelser av skötsel och avdelningsbyte	17
4.4.1 Skötsel av djur	17
4.4.2 Avdelningsbyte	17
4.5 Vårdpersonalens inställning till djur på särskilt äldreboende	17
4.5.1 Vad vårdpersonalen anser om djur på äldreboende	17
4.6 Vårdpersonalens upplevelse av sin hälsa i relation till djur på särskilt äldreboende	19
4.7 Vårdpersonalens upplevelse av vägen till beslut	19
5 Diskussion	20
5.1 Resultatdiskussion	21
5.2 Metoddiskussion	24
5.3 Projektets betydelse	25
5.4 Förslag till vidare forskning	25
6 Slutsatser	25
7 Tack.....	26
8 Referenser.....	27

Bilaga 1 Följebrev

Bilaga 2 Enkät

Bilaga 3 Ytterligare kommentarer från vårdpersonal.

1 Inledning

Sedan 10 år har jag arbetat inom äldreomsorgen och har under den sett en ökad närvaro av djur, som katt, hund och fågel. Jag har mött vårdpersonal med både positiva och negativa upplevelser av detta. Positivt har varit den glädje med vilken de boende reagerar i sin kontakt med djur. Negativt har varit när vårdpersonal känt rädsla för djuren eller upplevt sig inte vara tillfrågade och en del personal har upplevt uppgivenhet inför situationen. Jag har också sett arbetsgivare som har lyft fram vårdpersonal i första rummet och sagt nej till husdjur på arbetsplatsen på grund av allergisjukdom. I mitt arbete som sjuksköterska på en vårdcentral har jag mött patienter som är yrkesverksamma och har olika hälsoproblem som trötthet, ökade allergi och astmabesvär. Dessa problem kan vara relaterade till flera orsaker där arbetsmiljö kan vara en orsak som påverkar individen. Som blivande distriktssköterska kommer mitt arbete att rikta sig mot alla generationer, barn, unga, vuxna och äldre.

Mina upplevelser, erfarenheter och studier har skapat ett intresse för hälsofrämjande frågor med inriktning på allergi och astma. I ICN:s etiska kod för sjuksköterskor beskrivs fyra grundläggande ansvarsområden: ”att främja hälsa, att förebygga sjukdom, att återställa hälsa samt lindra lidande” (s 3, 2007). Som Orth-Gomér (2008) skriver, istället för att vänta på att sjukdom ska uppstå kan den förebyggas. Föreliggande studien är ett sätt att fördjupa mina kunskaper om hur vägen till främjandet av hälsa kan se ut och vilka svårigheter som kan uppkomma.

2 Bakgrund

Enligt Ericson och Ericson (2008) finns det idag ca 700 000 personer med astmatiska besvär. Statistiska Central Byrån (2006) gjorde en *undersökning av levnadsförhållanden* (ULF) och sedan 1975 genomförs ULF på uppdrag av Sveriges riksdag. De som tillfrågades är mellan 16 och 84 år, både kvinnor och män. I undersökningen skattar befolkningen sitt hälsotillstånd. T. ex svarar deltagarna på om de har långvariga sjukdomar och om dessa medför konsekvenser som påverkar deras arbetsförmåga eller ökar hjälpbehovet i det dagliga livet. Enligt rapporten är det en del av de tillfrågade som inte tänker på att allergi är en långvarig sjukdom eftersom deras besvär är sporadiska. I resultatet kom de fram till att ca två miljoner människor besväras av allergiska besvär såsom astma och allergi och att det är vanligast i åldrarna 16 och 44 år.

2.1 Begreppsförklaring

En del begrepp förekommer i detta arbete och för att tydliggöra vad som menas med dem görs en kort beskrivning av begreppen *allergi*, *allergisk astma*, *icke allergisk astma*, *allergen funktionsnedsättning* och *funktionshinder*.

Allergi: Enligt Bränden och Andersson (1995) beror allergier och överkänslighetsreaktioner på att immunförsvaret har hamnat i olag och reagerar starkt mot främmande ämnen. Det leder att kroppens egna vävnader angrips. Ericson och Ericson (2008) beskriver symptom som rinnsnuva, nästäppa, nysningar och hösnuva där både ögon och näsa är drabbade. De främmande ämnena kan vara, pollen, djurepitel, damm, mögel, födoämnen och läkemedel (Olsson 1996).

Astma: Astma delas in i två grupper; allergisk och icke allergisk (Ericson och Ericson 2008). Allergisk astma debuterar ofta tidigt och är ärftligt betingad. Den kommer sporadiskt och det finns perioder som personen känner sig helt frisk och andra perioder då tillståndet är förvärrat. Luftrören är inflammerade vid astmasjukdom och utlösande faktorer kan vara latex, björkpollen, kvalster, mögel, nötter och pälsdjur, (Ericson och Ericson 2008). Vid en *icke - allergisk astma* så kan faktorer som luftvägsinfektioner, ansträngning, kall luft, tobaksrök, parfym, kemikalier och läkemedel utlösa astman (Ericson och Ericson 2008).

Allergen: Ämnen som kan utlösa allergi som djurepitel, damm, kvalster och läkemedel (Olsson 1996).

Funktionsnedsättning: Funktionsnedsättning är beskriven som en fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga som är nedsatt. Den kan uppstå på grund av sjukdom, medfödd eller förvärvad skada. Dessa kan vara bestående eller av övergående natur (Arnof *et al* 2008).

Funktionshinder: Utifrån hur samspelet med omgivningen förlöper förvandlas funktionsnedsättningen till ett funktionshinder (Arnof *et al* 2008).

2.2 Historik

Djur i vården har funnits sedan 1700-talet (Jones, 1972) då en man, Samuel Tuke startade ett hem för psykiskt sjuka i England och införlivade andra metoder än tvång och bestraffning i vården. En del av terapin bestod i att ansvara för djur som kaniner och kycklingar. Djuren som var mindre och mer försvarslösa än de själva skulle ge patienterna en möjlighet att lära sig självkontroll och värna dem som är mindre än de själva. Mentalsjukhuset finns fortfarande kvar än idag och bedriver verksamhet.

I Sverige används också djur i vården. Beck-Friis *et al* (2007) skriver om begreppet besökshund och de beskriver att besökshunden ägs av en närstående eller av personalen. Frekvensen av besök kan vara från några timmar i veckan till varje dag och att det är svårt att uppskatta hur många djur som finns i verksamheterna.

Sedan 2008 finns en förening i Sverige som heter "*Hälsans natur*" (2009) som bland annat främjar verksamheter som använder djur i vård och omsorg. Nu pågår ett treårigt projekt som kallas, "*Hund i vården*" (2009) och startades 2008. Deras mål är att vårdhundsteam ska användas på äldreboenden för personer som drabbats av stroke, hjärnskador och människor med demens. Målet är att grundlägga ett professionellt arbete med vårdhund i Sverige. Genom utbildning och tydliga riktlinjer utforma verksamheten med hänsyn till hygien, allergi och säkerhetsfrågor (Hälsans natur, 2009).

2.3 Djur och äldreboende

I USA, används *Animal Assisted Therapy* (AAT) och enligt Banks och Banks (2002) går det ut på att djur tas till ett äldreboende med ett uppdrag. Djuret bor inte där utan lämnar äldreboendet när uppdraget är klart. En session är individuell cirka 30 minuter. Samma djur går till samma boende under sex veckor. Under sessionen får den boende klappa, borsta, prata, leka eller promenera med djuret, som är kopplat. Ägaren eller den som är ansvarig för terapin är hela tiden närvarande i bakgrunden. Resultatet påvisade att djur på långtidsboende för äldre var bra och minskade upplevelsen av ensamhet. Guay (2001) beskriver också i sin artikel att djur i vården ökar livskvaliteten hos de äldre genom att minska upplevelsen av ensamhet, hjälplöshet och tristess under vistelsen på ett äldreboende. Andersson och Lövgren (2008) skriver i sitt examensarbete om "*husdjur på särskilt boende och vårdpersonalens uppfattningar av betydelse och inverkan för boende*", att husdjur stärker glädje, lugn och har en positiv effekt på de boende.

Velde *et al* (2005) har skrivit om *Animal-Assisted Therapy* (AAT) och vad boende och terapeuter tycker om AAT. De boende och terapeuterna svarade att det skapar meningsfullhet, stärker balans, ger glädje och kompanjonskap. I sin slutsats skriver de att värdet av AAT har uppmärksammats i samband med att den används mer inom den medicinska sjukvården. Det har resulterat i att frågor angående säkerhet uppkommit. Författarna kommer fram till att terapeuter som arbetar med AAT behöver utveckla rutiner och policys för att kunna identifiera patienter med allergier mot djur.

Edwards och Beck (2002) gjorde en studie om *Animal-Assisted Therapy* (AAT), där de undersökte samband mellan nutritionsintag och eventuell ökning av nutritionsintag vid kontakt med djur. Studien gjordes på 62 alzheimersjuka boende och de vägdes 1 gång i månaden 3 månader före akvariet placerades på boendet och 4 månader efter. Författarna kom fram till att de boende med vandringsproblematik satt längre under en måltid och åt mer. Näringsdrycks förbrukningen minskade med 25 %.

2.4 Djur och risker

Anderson och Lövgren (2008) kommer i sitt examensarbete fram till att det finns nackdelar med djur på särskilt boende. Nackdelar som allergier, rädsla för djur eller att djur kommer till skada eller kan orsaka skada.

Guay (2001) beskriver i en artikel att risken ökade för spridning av sjukdomar, Zoonoser, som förknippas till djur. Infektionssjukdomar som inte setts tidigare inom långtidsvård kan uppkomma. En bidragande orsak kan enligt Guay, vara animal assisted therapy. Som föreslår att policys och riktlinjer borde utvecklas och implementeras i alla äldreboenden som erbjuder djurterapi. Även Beck-Friis *et al* (2007) skriver om risker med sällskapsdjur i vården, som överföring av sjukdomar mellan djur och människa, zoonoser, och att det förekommit enstaka fall av MRSA som överförts mellan djur och människa.

Under 1990-talet skrevs en rapport till Folkhälsoinstitutet av Allergiforskningsgruppen (1996) där beskrevs forskningsbehovet inför 2000-talet. De kom fram till att det är angeläget att utveckla och använda metoder för att mäta förekomst och spridning av allergen i olika arbetsmiljöer. De skrev vidare att ökningen av allergier är ett resultat av flera samverkande faktorer, där livsstil och den urbana livsmiljön är gemensamma nämnare.

2.5 Allergi och astma på arbetsplatsen

Olofsson (2006) skriver att vuxna som har haft astma och eksem i barndomen kan uppfatta att besvären har vuxit bort och att de kan komma tillbaka i vuxen ålder beroende på vilken exponering individerna utsätts för. Enligt Olofsson har allergirelaterade luftvägsbesvär ökat i befolkningen, vilket påverkar yrkesval och förmågan att arbeta i vissa arbetsmiljöer. Han menar att större krav ställs på anpassning av arbetslivet för de här individerna.

Arnhof *et al* (2008) skriver i en rapport om folkhälsomål och funktionshinder att en funktionsnedsättning inte behöver vara lika med försämrad hälsa, men att det kan utgöra en hälsorisk. De frågar sig även om individer med funktionshinder har en sämre hälsa än vad de behöver ha och att ohälsan är kopplad till bestämningsfaktorer som: ekonomisk otrygghet, diskriminering och brist på tillgänglighet. I rapporten beskrivs dessa som funktionshindrande processer.

I en artikel beskriver Gordon och Stanley (2001) en studie om arbetsmiljön i laboratorier. Där tar man upp vilka effekter laboratoriemössens allergen har på personalen och hur stor risk det är att de utvecklar allergi eller astma genom kontakt med avföring och luftburna allergen. De testade olika ventilationssystem och dess effekter på mängden musallergen i luften. Modeller av ventilationskabinett testades när personal var i kontakt med mössen. Resultat påvisar enligt Gordon och Stanley att astma kan förebyggas om minskning av utsatthet för allergen sker och att fler studier behöver göras.

Bradshaw *et al* (2007) har gjort en studie med inriktning på arbetsrelaterade astmasymptom och attityder på arbetsplatsen. I studien 97 personer deltog varav 75 % av dem var män och genomsnittsåldern var 44 år. Flera yrkesgrupper deltog varav vårdyrken var som tredje deltagande på 9 %. Författarna undersökte arbetstagarnas uppfattning om sin hälsa, säkerhet och arbetsmiljö. Arbetstagarna var utvalda utifrån kriteriet arbetsrelaterad astma.

Undersökningen berörde deras upplevelser av arbetsplatsen, arbetsmiljöarbetet, företagshälsovården, ledningen, personlig påverkan och förändringar på arbetsplatsen. Upplevelser av bristande tillit och samarbete, att inte bli sedd framkom i resultatet. Personligt oroade sig arbetstagarna för framtida anställningar i relation till ålder och sjukdom och att bli tvingad att byta arbete till något med lägre lön.

Korpi *et al* (2007) skriver om arbetsrelaterad astma och att den har ökat. De anser att en större uppmärksamhet ska riktas mot allergener på arbetsplatser samt undvikande och kontroll av dem. Riskyrken som beskrivs i artikeln är bl.a. handel med djur, bagare och frisörer. Enligt Korpi *et al* var huvudsyftet att identifiera kritiska punkter, och hitta vägarna för att minska exponeringen av allergener med hjälp av en modell innehållande identifiering av allergirisk, utvärdering, skötsel och regelbunden utvärdering genom riskbedömningsteam med ca 5-10 personer. De skulle representera alla yrkesgrupper och återkoppla till en koordinator t. ex. ett skyddsombud och vid behov ta in experthjälp.

I dagsläget finns ingen forskning i Sverige inom området vårdpersonalens upplevelser av och uppfattning om djur på särskilt äldreboende med fokus på vårdpersonalen. Den som finns vänder sig till de positiva effekter djur kan ha för de äldre. Däremot finns internationell forskning som angränsar till problemområdet som är beskrivet tidigare.

Allergiforskningsgruppen (FHI, 1996) beskrev forskningsbehovet inför 2000-talet där de

nämner att det är angeläget att utveckla och använda metoder för mäta förekomst och spridning av allergen i olika arbetsmiljöer. Velde *et al* (2005) skriver om ett liknande behov av att utveckla rutiner och policys för att identifiera allergier hos patienter i samband med animal assisted therapy, vårdpersonal nämns inte i artikeln. Enligt Korpi *et al* (2007) har en ökning av arbetsrelaterad astma bland yrkesgrupper som hårfrisörskor, bagare och djurhandlare uppstått. De nämner dock inte vårdpersonal som riskyrke. Korpi *et al* fortsätter med att riskbedömningsteam kan vara ett hjälpmedel vid identifiering av allergirisk på arbetsplatser. Föreningen "Hälsans natur" (2009) beskriver i sitt projekt "Hund i vården" (2009), att hänsyn ska tas till hygien, allergi och säkerhetsfrågor med hjälp av utbildning och tydliga riktlinjer. Sammantaget ser jag att det saknas en betydelsefull del i forskningen med inriktning på hur vårdpersonalen upplever sin situation relaterat till riskfaktorer i arbetsmiljön och om hälsan upplevs förändrad och om djur på särskilt äldreboende kan leda till långsiktiga hälsokonsekvenser.

2.6 Syfte

Syftet med studien är att undersöka vårdpersonalens inställning till djur samt upplevelsen hos vårdpersonal av delaktighet och inflytande när djur införs på särskilda äldreboenden.

2.7 Frågeställningar

1. Hur ser förekomsten av djur ut på avdelningen avseende på förekomst, introduktion och skötsel?
2. Vad är vårdpersonalens upplevelse av djur på särskilt äldreboende avseende skötsel, vård av djur samt eventuellt avdelningsbyte?
3. Vad är vårdpersonalens inställning till djur på särskilt äldreboende?
4. Hur upplever vårdpersonalen sin hälsa i relation till att djur finns på särskilt äldreboende / avdelningen?
5. Hur upplever vårdpersonal som har allergi / astma respektive vårdpersonal som inte har allergi / astma vägen till beslut om djur på avdelning / särskilt äldreboende?

3 Metod

3.1 Design

Deskriptiv och komparativ studie med kvantitativ ansats med kvalitativa inslag (Polit och Beck 2008).

3.2 Urval

Av praktiska skäl valdes Stockholmsregionen där elva särskilda äldreboenden valdes, fem utifrån att *djur nämndes* i någon form på hemsida. De övriga fem valdes utifrån motsatt kriterie, att *inga djur nämndes* i någon form på hemsida. Sökningen gjordes på Google's sökmotor och sökord som användes var; äldreboende och djur. För att uppnå målet att 80 % av enkäterna skulle besvaras och minska bortfallet tillfrågades ett extra äldreboende. Totalt 11 särskilda äldreboenden blev tillfrågade att delta i enkätstudien.

Vårdpersonal som tillfrågades att delta i enkätstudien var vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor. Ejlertsson (2005) beskriver att slumpmässigt urval kan göras på olika sätt och i föreliggande enkätstudie var målet att urvalet av vårdpersonal ska vara så slumpmässigt som möjligt, att spridningen på äldreboendet är god och att olika arbetsskift tillfrågades.

Verksamhetschefer och enhetschefer delade ut enkäterna, totalt 110 enkäter delades ut på elva särskilda äldreboenden och tio enkäter per särskilt äldreboende.

3.3 Datainsamling

Den strukturerade enkäten med 15 frågor utformades av författaren och frågorna bestod av öppna och slutna frågor, bilaga 2. Svartalativ var enväls- samt flervälsfrågor (Polit & Beck, 2008). Frågorna berörde vårdpersonalens upplevelser och inställning till djur i vården. När enkäten var klar gjordes en mindre pilottest innan den lämnades ut till deltagarna i studien. De som deltog i pilotstudien fyllde i enkäten och gav sina reflektioner på frågorna. Resultatet blev att två frågor i enkäten omformulerades.

3.4 Tillvägagångssätt

Verksamhetschefer kontaktades per telefon på varje äldreboende. De tillfrågades om de ville delta i en enkätstudie under vecka 39 och 40, 2009. Muntligt tillstånd erhöles från samtliga verksamhetschefer med undantag av ett äldreboende som tackade nej, förklaring meddelades ej. Enkäterna lämnades ut vecka 39 och vecka 40 och hämtades på åtta särskilda äldreboenden av författaren en vecka senare, enligt överenskommelse. Till de övriga tre skickades enligt överenskommelse enkäter, kuvert, följebrev och förfrankerat returkuvert. Enkäterna lämnades ut och samlades in av verksamhetscheferna eller enhetschefer. Varje enkät hade ett medföljande kuvert för att säkra anonymiteten. De tre särskilda äldreboenden som författaren endast hade telefonkontakt med kontaktades samma dag som kuvert med enkäter postades. Sedan kontaktades de en vecka senare för uppföljning av hur det gått och påminnelse om att returnera de besvarade enkäterna. Enkäterna kodades i grupp 1 där djur *inte* nämndes och grupp 2 där djur nämndes på hemsidan för författarens egen möjlighet att se skillnad på särskilt äldreboende med och utan djur och se förekomsten av djur. Personer som deltog i enkätstudien under veckan styrdes av det särskilda äldreboendets schema och om sjukskrivning eller föräldraledighet förekom.

3.5 Dataanalys

De slutna frågorna analyserades deskriptivt med hjälp av Social Sciences software for windows, PASW statistics 18.0. I de öppna frågorna gjordes en innehållsanalys för att tydliggöra eventuella kategorier och gemensamma inslag (Polit och Beck 2008). Graneheim och Lundman (2003) använder begreppet kondensering vilket de beskriver som en del av analysprocessen. Kondenseringen förklaras som att minska materialet men fortfarande behålla kärnan i det. Därefter kodas texten och koderna med liknande innehåll bildar en kategori.

Frågeställning 1 besvarades med hjälp av enkätfråga 8a-g, 9a-d, 11a och b samt 12a och 12b som alla redovisas i procent.

Frågeställning 2 besvarades med hjälp av enkätfråga 7 a redovisas i procent och 7 b och 15 analyserades med en innehållsanalys för att tydliggöra eventuella kategorier och gemensamma inslag (Polit och Beck 2008).

Frågeställning 3 besvarades med hjälp av fråga 9 e, 13 b och 14 b som analyserades med hjälp av en innehållsanalys för att tydliggöra eventuella kategorier och gemensamma inslag, (Polit och Beck 2008). 13 a och 14 a redovisas i procent.

Frågeställning 4 besvarades med hjälp av fråga 10. Där 10 a redovisas i procent. Fråga 10 b analyserades genom innehållsanalys för att tydliggöra eventuella kategorier och gemensamma inslag (Polit och Beck 2008).

Frågeställning 5 besvarades med hjälp av enkätfråga 11c och 12c, genom innehållsanalys för att tydliggöra eventuella kategorier och gemensamma inslag (Polit och Beck 2008).

Enkätfrågor 1-6 besvaras i nominalskala för kategorisering av data.

3.6 Etiska överväganden

Ett etiskt problem som kunde uppkomma var om de besvarade enkäterna cirkulerade på avdelningen. För att minska risken för detta medföljde ett extra kuvert till enkäten som den enskilde deltagaren själv kunde försegla och lämna till verksamhetschef eller enhetschef och senare överlämnades till författaren. Om enkätsvar cirkulerar på avdelningen kan deltagaren i studien uppleva obehag i relation arbetstagare och arbetsgivare. Polit och Beck (2008) skriver att deltagarna inte ska uppleva skada eller obehag. De beskriver skada och obehag bland annat som stress, rädsla och trötthet. Forskningen måste vara av god kvalitet (CODEX 2009) och författaren styrs av både yrkesetiska (ICN 2007) och forskningsetiska regler (CODEX 2009).

Enligt den yrkesetiska koden, ICN etiska kod för sjuksköterskor (2007) ska sjuksköterskeprofessionen främjas genom att sprida och använda forskning samt ta hänsyn till människors värderingar, tro, vanor och rättigheter. En rättighet som att välja att inte vara delaktig i studien. Författarens skyldighet är att ge den information som är nödvändig för att få informerat samtycke (ICN 2007). I den slutförda uppsatsen kommer inga namn nämnas på vilka särskilda äldreboenden som deltar. De ifyllda enkäterna kommer också att förstöras när det självständiga arbetet är klart.

4 Resultat

4.1 Bortfall

Av 110 enkäter besvarades 93 % (n=102) av enkäterna. Det externa bortfallet blev således 7 % (n=8). Bortfallet på de enkäter som postades och de som hämtades av författaren var likvärdigt. Målet att 80 % av enkäterna skulle besvarats har nåtts. Verksamhetschefer och enhetschefer har varit hjälpsamma i försök att minska externt bortfall.

4.2 Bakgrundsdata

De som besvarade enkäten var totalt 102 personer, medelåldern var 44 år. Den yngsta deltagaren 19 år och den äldsta 71 år. I populationen hade 6 allergi och astma, 9 allergi samt 3 enbart astma.

Köns- och yrkestillhörighet

Kön		Yrke	
Kvinnor	95	Vårdbiträden	30
Män	6	Undersköterskor	55
		Sjuksköterskor	13
Internt bortfall	1	Internt bortfall	4

Tabell 1, kön och yrke.

4.3 Förekomst, introduktion och skötsel av djur

4.3.1 Förekomst av djur

Enkäterna lämnades ut till elva äldreboenden uppdelat i två grupper. Grupp 1 där djur *inte* nämndes på hemsidan för det särskilda äldreboendet samt grupp 2 där djur *nämndes* och tydligt förekom i verksamheten, enligt hemsidan. På de utvalda särskilda äldreboenden förekom det djur även om detta inte framgick genom hemsidan. Enda skillnaden var att i grupp 1 där djur *inte* nämndes på hemsidor *bodde det ingen katt* på det särskilda äldreboendet. Därför redovisas svar från både grupp 1 och grupp 2 tillsammans. Förekomst av djur på särskilt äldreboende redovisas i diagram 1.

Förekomst av djur på särskilt äldreboende

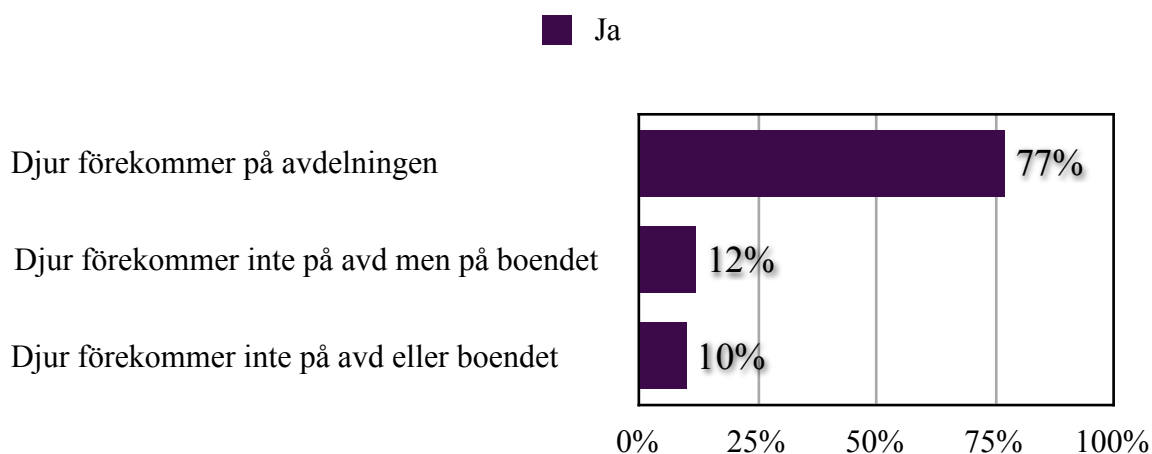

Diagram 1, förekomst av djur på särskilt äldreboende.

Förekomsten av djur på särskilda äldreboenden är hög 89 % (n=91) enligt vårdpersonalen. Internt bortfall i frågan om förekomst av djur på boendet och eller avdelningen var en person (1 %).

På frågan om djur kommer på besök svarade 75 % (n=77) ja och 13 % (n=13) svarade att djur inte kom på besök. Internt bortfall 12 % (n=12).

Längden på besöksfrekvens för djur på särskilt äldreboende

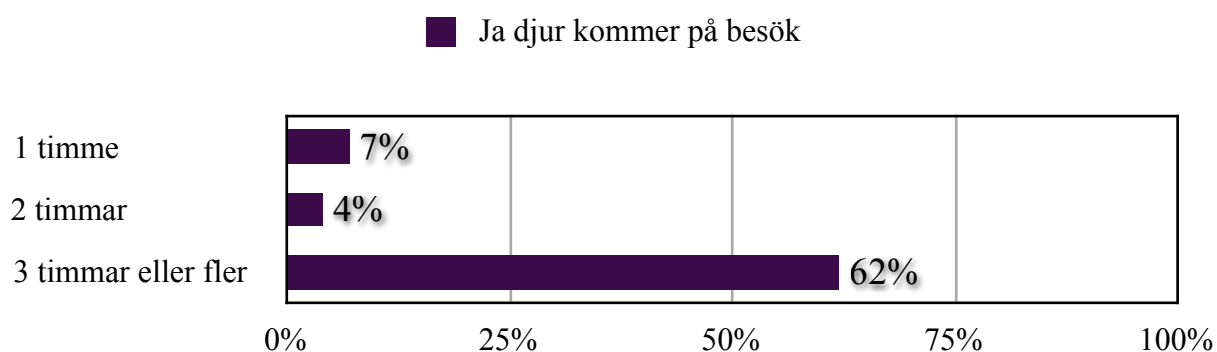

Diagram 2, längd på besöksfrekvens för djur på särskilt äldreboende.

Den vanligast längden på besök av djur på särskilt äldreboende var tre timmar och kunde vara längre, enligt vårdpersonalen. Internt bortfall på frågan om längden på besök av djur var 27 % (n=28).

Djur på besök antal dagar per vecka

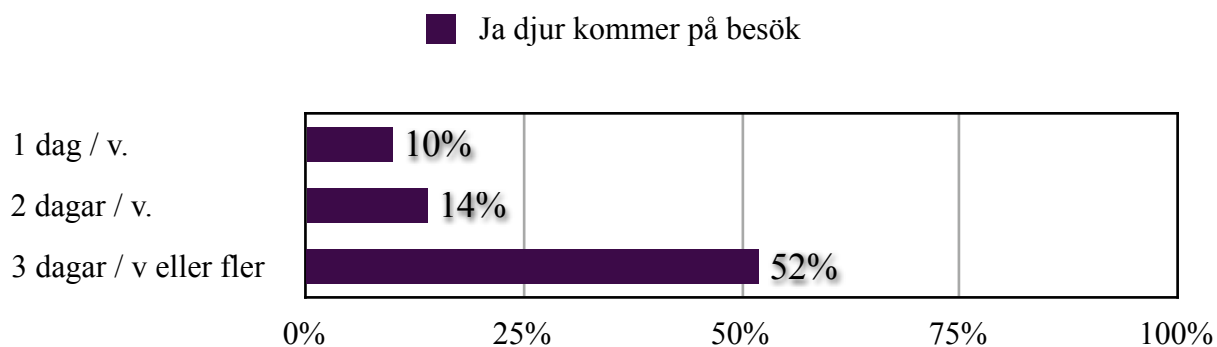

Diagram 3, djur på besöka antal dagar per vecka.

Internt bortfall på frågan om hur många dagar i veckan djuret kommer på besök var 24 % (n=24).

Närvaron av pälsdjur är hög på avdelningarna på särskilda äldreboenden. Av vårdpersonalen svarade 83 % (n=85) att pälsdjur förekommer på avdelningen och nedan, diagram 4, beskrivs vilka djur som förekom.

Djur som förekommer på särskilt äldreboende

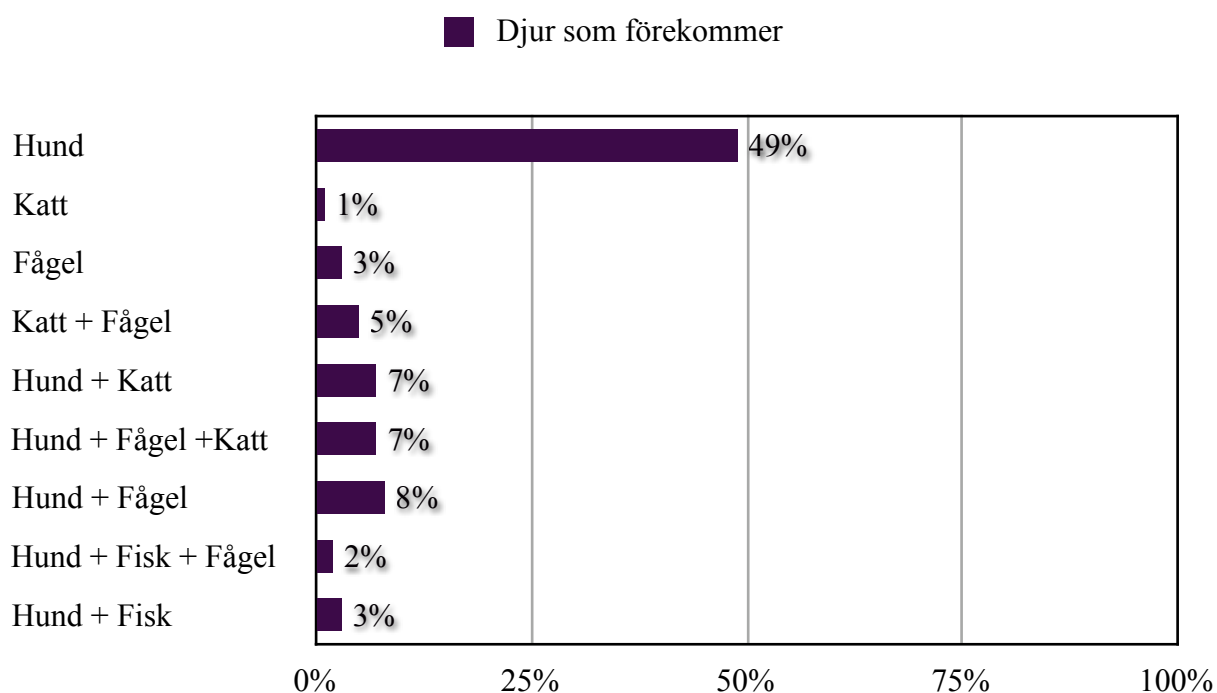

Diagram 4, djur som förekommer på särskilt äldreboende.

Internt bortfall på frågan om vilka djur som förekommer på särskilt äldreboende var 15 % (n=15).

4.3.2 Introduktion av djur

På frågan om djur introducerades under anställningstiden svarade 47 % (n=48) av respondenterna att djur introducerades under anställningstiden och 37 % (n=38) svarade att djur *inte* introducerades under anställningstiden. Internt bortfall var 16 (16 %). Hur beslut om introduktion av djur på särskilt äldreboende gick till beskrivs i nedanstående diagram.

Beslut om introduktion av djur

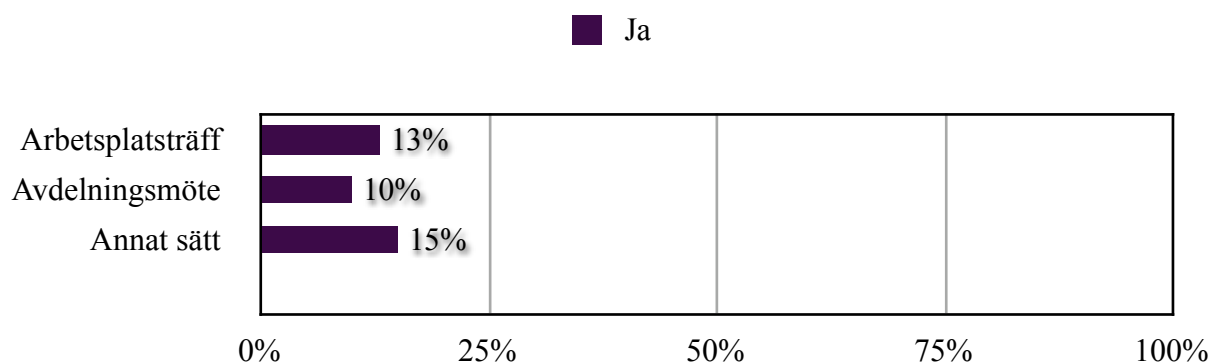

Diagram 5, Beslut om introduktion av djur.

Beslut om introduktion av djur togs genom arbetsplatsträffar, avdelningsmöten eller på annat sätt, diagram 5. Under rubriken *annat sätt* har respondenterna själva kommenterat. I ett fall lämnades en så kallad ”minienkät” ut till vårdpersonalen innan djur introducerades på det särskilda äldreboendet. Två respondenter beskrev ett specifikt möte där verksamheten utgick ifrån en särskild värdegrund som var kopplad till vårdföretaget och på det sättet introducerades djur. En vårdpersonal har själv startat med djur i verksamheten. En annan beskrivning var när annan vårdgivare tog över ansvar och drift av verksamheten på ett särskilt äldreboende och djur introducerades i samband med detta. Internt bortfall var 63 (62 %).

På frågan om djur fanns på arbetsplatsen när de började jobba där svarade 51 % (n=52) ja och 34 % (n=35) svarade nej, att djur inte fanns på arbetsplatsen. Det interna bortfallet i frågan var 15 % (n=15).

Informationstillfälle om djur på arbetsplatsen

Diagram 6, information om djur på arbetsplats.

Frågan om hur vårdpersonalen fick reda på att djur fanns på arbetsplatsen besvarades av 85 % (n=87). Av de som besvarade frågan svarade 51 % (n=52) att djur fanns på arbetsplatsen när deras anställning påbörjades, 34 % (n=35) svarade att de fick information genom anställningsintervju, arbetskamrater, avdelningsmöte och annat sätt. Internt bortfall var 15 % (n=15). Under svar *annat* har en vårdpersonal beskrivit att de fått veta att djur fanns på arbetsplats då annan vårdpersonal haft med sig hund till arbetsplatsen, diagram 6.

4.3.3 Skötsel av djur

På frågan om vårdpersonalen inklusive sig själv sköter djuret svarade 32 % (n=33) ja. På frågan om vårdpersonal exklusive dig själv sköter om djuret svarade 31 % (n=32) ja, diagram 7. Internt bortfall i frågan var 25 % (n=25).

Skötsel av djur

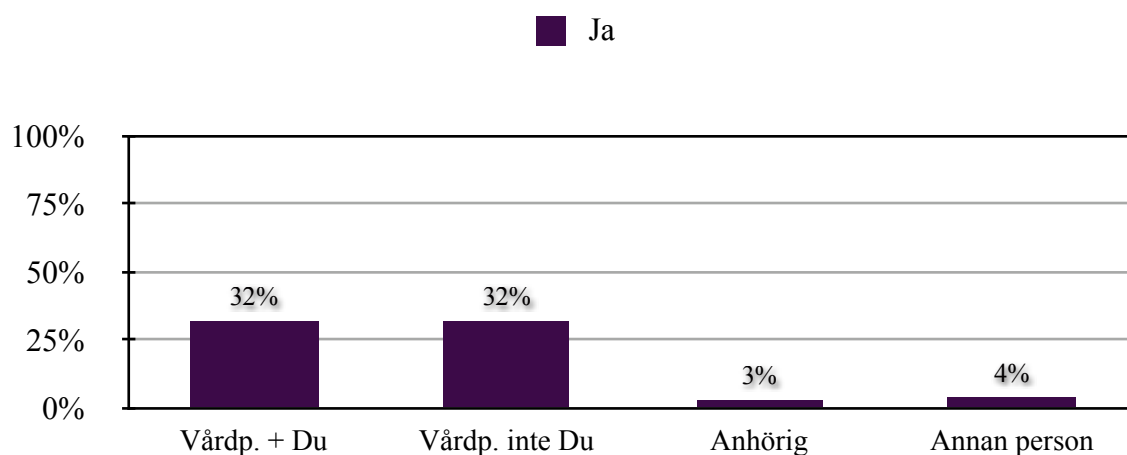

Diagram 7, skötsel av djur.

På denna fråga hade vårdpersonalen kryssat i fler alternativ. En respondent svarade att vårdpersonal och hon / han samt anhörig sköter om djuret. En annan respondent svarade att vårdpersonal förutom hon / han samt anhörig sköter om djuret och 2 % (n=2) svarade att anhörig och annan person sköter om djuret. I gruppen "*annan person*" uppgav vårdpersonalen att arbetsterapeut tog hand om djuret samt att ett företag som hyr ut akvarier ansvarar för skötseln av det.

4.4 Vårdpersonalens upplevelse av skötsel av djur och avdelningsbyte

4.4.1 Skötsel av djur

Vårdpersonalens upplevelser av arbetsuppgiften var att de flesta upplevde skötseln av djuret / djuren positivt. Det framkom att vårdpersonal upplevde att de inte hade tid att ta hand om djuret / djuren. Den största delen av vårdpersonalen svarade att arbetsuppgiften var bra, rolig och positiv. Några svarade att det ingick i arbetsuppgifterna sköta om djuret. Några svarade att se få möjlighet att se de äldre och anhöriga glädjas åt hundarna var stimulerande och roligt.

”Tar hand om katt (mat, rengöring mm) Helt ok. Hundarna ut och rastar dem, trevligt.”

4.4.2 Avdelningsbyte

En respondent svarade att han eller hon har bytt avdelning. Upplevelsen beskrevs som att katterna gjorde vårdpersonalen sjuk. I övrigt saknades utförligare beskrivning av upplevelsen. På frågan om byte av avdelning svarade 98 % (n=100) att de *inte* hade bytt avdelning p.g.a. djur.

På frågan om vårdpersonalen haft en arbetskamrat som bytt avdelning svarade 9 % (n=9) *ja* att han eller hon har haft en arbetskamrat som bytt avdelning på grund av djur. Deras beskrivning av upplevelsen var att det var tråkigt, inga problem eller att det var självvalt av den som bytte eftersom hon hade allergi. Internt bortfall 1 (1 %).

”Det är inte alls bra om personal behöver sluta eller byta arbetsplats. Det finns dom som är rädda för hundar.”

4.5 Vårdpersonalens inställning till djur på särskilt äldreboende

4.5.1 Vad vårdpersonalen anser om djur på äldreboende

Svarsalternativet på frågan om vårdpersonalens inställning till djur var från mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt, ganska dåligt till mycket dåligt.

Vårdpersonalens inställning till djur på äldreboende

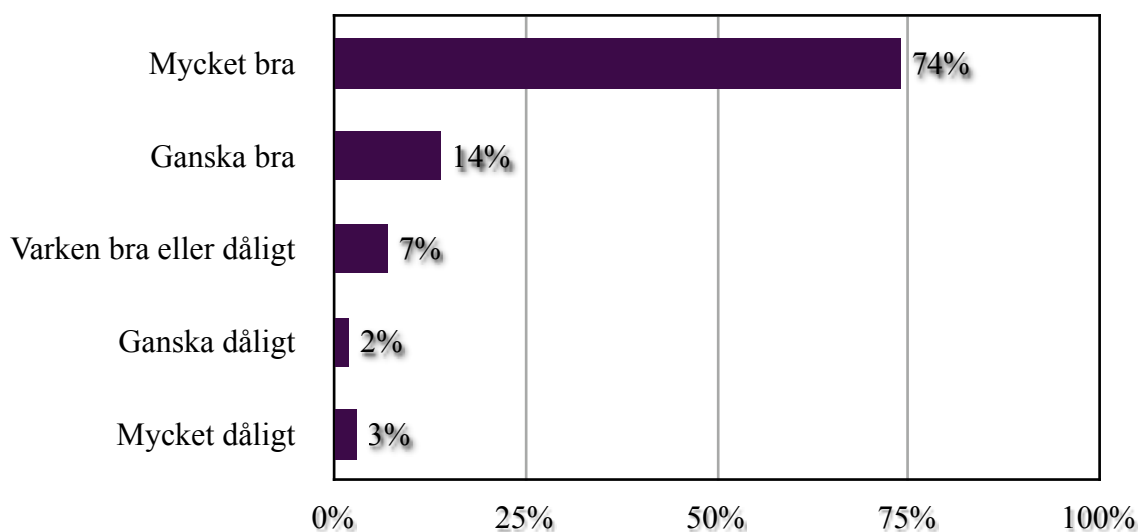

Diagram 8, vårdpersonalens inställning till djur på äldreboende.

Av vårdpersonalen svarade 74 % (n=76) att djur i vården är *mycket bra* och 5 % (n=6) tycker att djur i vården är *ganska dåligt till mycket dåligt*. Möjlighet att kommentera fanns även senare vilket 75 % (n=76) av vårdpersonalen gjorde. Kommentarer samlades i grupperna; *mycket bra*, *ganska bra* och *varken bra eller dåligt*. I grupperna *ganska dåligt* och *mycket dåligt* är det ingen respondent som har lämnat en kommentar.

Mycket bra:

Vårdpersonalen beskrev att djur lugnar, stimulerar och förhindrar negativa känslor hos de boende. De tyckte att det var viktigt med djurets egenskaper t. ex. att hunden inte skulle hoppa, skälla eller vara aggressiv. De beskrev även att djur är bra om inte vårdpersonalen eller boende är allergisk.

”Gör att folk börjar prata med varandra och gör folk glada!!”

Ganska bra:

Vårdpersonalen beskrev att djur har en lugnande effekt på de boende och att det är ett trevligt inslag i miljön.

”Bra för de äldre de får stimulans något att intressera sig för.”

Varken bra eller dåligt:

De kommentarer som gavs under dessa svar var att vårdpersonalen tyckte att det var viktigt att djuren sköts på ett bra sätt och att det är tydligt vem som ansvarar för djuret. De tyckte att det var bra för de boende och de dementa.

”Bra för de gamla och dementa.”

Under frågan, *”Har du ytterligare kommentarer angående djur på boendet?”* svarade 62 % (n=63) av vårdpersonalen på frågan, internt bortfall blev 39 (38 %). Resultatet delades in i 5 kategorier: *Upplevelser hos boende, Skötsel av djur, Personal och arbete, Djur i vården och Kommentarer från vårdpersonalen. Upplevelser hos boende* som beskrevs var bl a, att det ger glädje, är stimulerande, bra mot depression och ger harmoni. *Upplevelser kring skötsel av djur* var, ansvaret för djuret och hundens egenskaper. Under kategorin *Personal och arbete* beskrevs att den boende ska komma i första hand och att djuret tar tid från den boende. En vårdpersonal skrev att den som inte har djur med sig får arbeta mer.” Om *Djur i vården* skrev en vårdpersonal att,

”Några avdelningar måste vara djurfria så att de som är rädda för djur eller har allergier också kan jobba.”

Ytterligare kommentarer från vårdpersonalen finns sammanfattat i Bilaga 3.

4.6 Vårdpersonalens upplevelse av sin hälsa i relation till djur på särskilt äldreboende

Fyra personer (3 %) svarade att deras hälsa har försämrats då djur finns eller införts på avdelningen. En person var allergisk och hade hälsoförsämring som yttrade sig i allergiska besvär. Två beskrev att de var rädda för djur. Den fjärde skrev att hon hade upplevt försämringar av sin hälsa med besvär som nästäppa och rethosta.

4.7 Vårdpersonalens upplevelse av vägen till beslut

Om upplevelse vägen till beslut om djur på äldreboende svarade 84 % (n=86) på frågan och av dem var det 30 % (n=32) som i sina svar beskrev positiva upplevelser av vägen till beslut. Internt bortfall blev 16 % (n=16). Ingen av respondenterna skrev några negativa upplevelser.

Däremot är det ett svar som avviker från övriga. Av de som svarade hade 18 % (n=18) allergi och / eller astma. Svaren presenteras nedan uppdelat i 2 grupper, vårdpersonal *utan* allergi eller astma och vårdpersonal *med* allergi och / eller astma.

Vårdpersonal utan allergi / astma:

De beskrev sina upplevelser om vägen till beslut som något mycket positivt och att det inte var några problem. En person skrev att det gick snabbt från beslut till handling och en annan beskrev det var demokratiskt. Kommentarer som att det var problemfritt, alla var för beslutet eller beslutet var gemensamt förekom.

”Vi fick inga boende som flyttade in med djur så vi föreslog att ha en egen katt. Gick fort.”

”Kanon. Efter diskussion med kollegor och arbetsledning skaffade jag min hund för att den skulle "jobba" på min arbetsplats.”

Vårdpersonal med allergi / astma:

En personal beskrev sin upplevelse av vägen till beslut att det var okej, en annan att det inte var några problem, en annan beskrev att hon inte hade allergi mot hund och känner inte av katt i så stor miljö.

”Vi fick veta att skulle ha djur och fick anpassa oss efter det om vi ville arbeta här”

5 Diskussion

Av vårdpersonalen tycker 74 % att djur på särskilt äldreboende är mycket bra och om upplevelsen av sin hälsa i relation till djur på avdelningen svarade majoriteten att hälsan *inte* hade försämrats och ett fåtal upplevde att hälsan har försämrats. Studien visar att förekomsten och frekvensen av besök av djur och längden på besöken är hög. Nästan hälften (47 %) av vårdpersonalen har varit med om att djur introducerats under deras anställningstid och djuret / djuren sköts främst av vårdpersonalen. Upplevelsen av skötsel av djur är att det är trevligt,

stimulerande och som vilken arbetsuppgift som helst. Om avdelningsbyte svarade 9 % av vårdpersonalen att de hade haft en kollega som bytt avdelning p g a djur och deras beskrivning av upplevelsen var att det var tråkigt, någon svarade att det var självvalt av den som bytte. Vid beslut om att införa djur i verksamheten och upplevelsen om beslutsväg upplevde de flesta att det var positivt.

5.1 Resultatdiskussion

Enkätstudien påvisar att det är många besök av pälsdjur och besöken varar länge på avdelningarna. Enligt vårdpersonalen (52 %), diagram 3, besökte djuret särskilda äldreboenden tre dagar eller fler per vecka och besöken varade i tre timmar eller mer svarade 62 %, diagram 2. De fem äldreboenden som *inte* hade djur nämnt på hemsidorna hade frekventa besök av djur eller djur (fåglar och fiskar) boendes på avdelningen. Beck-Friis *et al* (2007) skrev om frekvenser av besökshund och att det var svårt att veta hur många som har djur på besök eller permanent på äldreboenden. När enkäterna lämnades ut på respektive boende möttes författaren många gånger av glada hundar i dörren. Djur kommer och går ofta på de särskilda äldreboenden och i större utsträckning än vad författaren trodde i studiens början. Det påvisar att allergen från pälsdjur som hund, katt och fågel sannolikt finns i stora mängder i arbetsmiljön för vårdpersonalen. Gordon och Stanley (2001) skrev att astma kan förebyggas genom att minska personalens utsatthet för allergen.

Syftet var att undersöka vårdpersonalens inställning till djur på särskilt äldreboende och det framkom att majoriteten av vårdpersonalen 74 % (n=73) som tillfrågades tyckte att det var mycket bra med djur i vården. I sina kommentarer beskrev de miljöns positiva effekter för den boende både fysiskt och psykiskt. De tog även upp frågor som innefattar vårdpersonal och boende med allergi och att hänsyn ska tas till det. Velde *et al* (2005) kom fram till att hänsyn behöver tas till patienter med allergi och att rutiner behöver utvecklas för att identifiering av dessa patienter, i artikeln saknas vårdpersonalens behov. Föreliggande studie påvisar att vårdpersonalen tycker att det är viktigt att hänsyn tas till vårdpersonal *och* patienter med allergi och / eller rädsla för djur. Vårdpersonalens inställning till hantering och skötsel av djur visar att en ökad tydlighet önskades angående vem som ansvarar för djurets skötsel. Mycket framkommer som är positivt om skötsel av djur, att det var roligt, trevligt och en vårdpersonal kunde tänka sig att skaffa egen hund. Djurets egenskaper beskrevs som betydelsefulla, som att vara rumsren, inte skälla eller hoppa framkom också. Några tyckte att djur i vården var

ganska dåligt till mycket dåligt, 6 % (n=5), de hade dock inte kommenterat sitt svar. Velde *et al* (2005) beskriver också fördelarna med djur i vården och vad de kan bidra med för den boende, som stärka balans och ge glädje.

Bortfallet i frågan om upplevelse vägen till beslut var 16 %. Det var inte stort men författaren saknade en djupare beskrivning av vårdpersonalens upplevelser. De upplevelser som kunde mätas var positiva och en del neutrala med kommentarer som ”*inga problem*”. Upplevelsen att det gick fort från beslut till handling. Utifrån det insamlade materialet är min tolkning att det fanns inflytande och delaktighet genom arbetsplatsträffar, avdelningsmöten och andra former som så kallad mini enkät. Dock fanns det en vårdpersonal som i sin kommentar beskrev att ny vårdgivare ansåg att vårdpersonalen skulle se sig om efter annat arbete om de inte ville ha djur i sin arbetsmiljö. Möjligheten till delaktighet eller inflytande var låg för vårdpersonalen på den arbetsplatsen. Den här personen uppgav att hon var allergisk och hade astma. Arnof *et al* (2008) beskriver att det är viktigt att identifiera funktionshinder processer som kan leda till både brister i delaktighet och till ojämlikhet. Det kan föreligga en funktionshinder process och allergin och / eller astman kan utvecklas från en funktionsnedsättning till ett funktionshinder i en sådan situation. Funktionshindret kan föranleda försämringar i hälsa med minskad arbetsförmåga och livskvalitet som resultat och förutsättningarna minskar för en jämlik och jämställd hälsa hos vårdpersonalen.

Några procent av vårdpersonalen lyfter upp en problematik med rädsla för djur, som i vissa fall kan vara svårt för den som är drabbad. Resultatet visar att de flesta upplevelserna var positiva men en del av vårdpersonalen var rädda för djur. Andersson och Lövgren (2008) kommer fram till i sitt resultat att boendes rädsla för djur är en nackdel med djur i vården men att det inte förekommer så ofta. Författaren har sökt artiklar som berör vårdpersonalens rädsla för djur men artiklarna belyser de äldre och deras positiva upplevelser av djur.

Om avdelningsbyte var de flesta kommentarerna att det inte var några problem, en vårdpersonal beskrev att det var tråkigt när en kollega fick byta avdelning och en annan tyckte att det inte var bra om personal behövde sluta eller byta arbetsplats.

På frågan om vårdpersonalens hälsa försämrats då djur fanns eller införts på avdelningen svarade 3 % (n=4) att hälsan försämrats. Någon beskrev rädsla som upplevd hälsoförsämring,

en annan upplevde att det var tidskrävande med djurets skötsel. Brist på tid kan upplevas stressande och värsta fall leda till effekter på både den psykiska och den fysiska hälsan. I folkhälsomål 4 "*Hälsa i arbetslivet*" folkhälsoinstitutet (2009) beskrivs faktorer som säker och trygg arbetsmiljö och att det bör eftersträvas på arbetsplatsen. Om frågan ställdes till alla på ett särskilt äldreboende och de kunde följas under några år kanske resultatet skulle se annorlunda ut. I en artikel av Le Moual *et al* (2007), beskrivs en faktor som kallas "*the Healthy Worker Effect*" (HWE), de skriver att det finns individer som har arbetsrelaterad astma och genom aktiva val väljer arbetsplats utifrån exponeringsgrad. Ett litet svarsunderlag på frågan om hälsoförsämring i föreliggande studie kan bero på att de personer med allergi och eller astma väljer andra arbetsplatser.

Velde *et al* (2005) skriver om att utveckla policys för att identifiera patienter med allergier. Utveckling av liknande policys för vårdpersonal med allergi kan vara ett led i att nå tillgänglighet för alla på arbetsplatsen och att nå *hälsa i arbetslivet*, enligt folkhälsomål 4, ska en arbetsplats inte producera ohälsa utan vara en arena för ett hälsofrämjande synsätt Folkhälsoinstitutet (2009). Många tänker på kondition, viktnedgång och att sluta röka som hälsofrämjande åtgärder men ett hälsofrämjande synsätt kan innebära att se över inomhusmiljön på arbetsplatserna. Gordon *et al* (2001) menar att astma kan förebyggas om allergener minskas i miljön.

Om det fanns möjlighet att följa vårdpersonalens upplevelse av hälsotillstånd under längre tid kan möjlig hälsoförsämring eller ökad sjukskrivning tyda på att ökningen av allergen i arbetsmiljön är av betydelse. Olofsson (2006) beskriver att astma och eksem kan komma tillbaka i vuxen ålder även om uppfattningen kan vara att dessa besvär har vuxit bort. Främjandet av hälsa kan med hjälp av ett riskbedömningsteam i samverkan med skyddsombud (Korpi *et al*, 2007) förbättra arbetsmiljön.

Allergi är en funktionsnedsättning som kan utvecklas till ett funktionshinder beroende på hur miljön kring individen förändras. Exempelvis kan förändringar i arbetsmiljön, trots goda intentioner, leda till exponering av ämnen som arbetstagare inte tål. Risken ökar då att utveckla och / eller förvärva sjukdom. Finland är ett land som utvecklat ett tio års program inriktat på förebyggande av allergier, Finnish Allergy Programme 2008-2018, "*time to act and change the course*". Haahtela *et al* (2008) beskriver i en review artikel hälsoläget i Finland

för personer med allergi och att allergierna har ökat. De skriver att allergi är ett livslångt funktionshinder som påverkar livskvaliteten och orsakar sjukdagar, frekventa besök till sjukvården och användande av mediciner. De menar att det finns en vinst i ett program ur både hälsoperspektiv och ekonomiskt perspektiv.

5.2 Metoddiskussion

Enkäter är en form av envägskommunikation och respondenten kan ha svårt att tolka och besvara enkätfrågorna på det sätt som författaren skulle önska. Författaren fanns inte på plats för att svara på frågor, i följebrevet fanns dock kontaktuppgifter till författaren för möjlighet att ställa frågor, inga samtal från respondenterna kom. Verksamhetschefer och enhetschefer delade ut enkäterna till vårdpersonalen. Betydelsen av det kan vara att svarsfrekvensen är hög i föreliggande studie eftersom de har valt ut den vårdpersonal som sannolikt skulle svara på frågorna. Påverkan på resultatet är svårt att avgöra men risken finns att den vårdpersonal som har andra åsikter än de som framkommit i studien inte fångats upp. Respondentens egen förståelse och bakgrund påverkar förståelsen och tolkning av de frågor som författaren har utformat. En total undersökning kan ge en bättre helhetsbild. Under bearbetningen av enkätresultatet upptäcktes nya möjligheter till revidering av enkäten och eventuellt kan omformuleringar av några enkätfrågor ge fylligare svar. En mindre pilot test gjordes innan enkäten lämnades ut och utifrån det resultatet omformulerades ett par frågor. Ett större pilottest hade varit bra men tiden räckte inte till för genomförandet av en, även om ambitionen fanns.

Svarsfrekvensen var mycket hög i föreliggande studie, 102 av 110 enkäter besvarades, endast 7 % bortfall. Frågan som berörde vårdpersonalens inställningar till djur på särskilda äldreboenden där 100 % (n=102) besvarade frågan och 75 % (n=76) kommenterade frågan anses både ha hög reliabilitet och hög validitet. Däremot vid frågorna som rörde upplevelser kring delaktighet och inflytande i beslutet att införa djur i verksamheten var resultatet inte tillräckligt brett. Reliabiliteten i frågorna uppfattades som hög men validiteten var låg. Om studien skulle göras på andra särskilda äldreboenden kan resultatet bli liknande om samma metod används. Möjligen kan vissa skillnader ses om studien görs i storstad eller småstad och om populationen liknar den i föreliggande studie.

Möjlighet att utforska vårdpersonalens upplevelser var begränsad då enkätformen valdes som metod. Att göra djupintervjuer med vårdpersonal kunde ha gett dem en möjlighet att beskriva sina upplevelser mer detaljrikt.

5.3 Projektets betydelse

Föreliggande studie kan vara en hjälp och ett stöd i det hälsofrämjande arbetsmiljöarbetet för vårdpersonalen genom att belysa förekomst och besöksfrekvens av djur på särskilda äldreboenden. Resultatet bekräftar det positiva med djur på särskilda äldreboenden, både för vårdpersonal och boende.

5.4 Förslag till vidare forskning

I litteratur- och artikelsökningen har det varit svårt att hitta material inriktat på vårdpersonalens upplevelser till djur i vården relaterat till deras hälsoaspekter och arbetsmiljö, delaktighet och inflytande. Det material som har funnits har snuddat vid ämnet och fokuserat på fördelar och positiva effekter med djur i vården för det äldre. Föreliggande studie är ett försök att vidga områdets fokuseringen från den äldres behov till vårdpersonalens behov. En studie över tid som berör vårdpersonal och deras hälsa relaterad till introduktionen av djur på särskilt äldreboende vore intressant.

Under besöken hos verksamhetscheferna har det, från ledningsnivå, funnits ett stort intresse att besvara frågor om djur i äldrevården. Det vore spännande att få en djupare bild av hur processen och hur introduktionen av djur på särskilda äldreboenden går till samt hur det kommunala engagemanget ser ut.

6 Slutsatser

Vårdpersonalens inställning till djur i vården är mycket positiv. Vilket tyder på att fler djur kommer att introduceras inom äldrevården. Vårdpersonalen beskriver att hänsyn behöver tas till de som är rädda eller allergiska mot pälsdjur.

Upplevelserna av delaktighet och inflytande i beslut är beskrivna i positiva ordalag. Det förekom ingen större skillnad mellan gruppen ”vårdpersonal *med* allergi och / eller astma” och gruppen ”vårdpersonal *utan* allergi och / eller astma”. Däremot kunde ett annat metodval givit ett större djup i svaren.

Fler djur besöker och bor på särskilda äldreboenden än vad författaren trodde. Dessa besök påverkar arbetsmiljön för vårdpersonalen och utifrån ett långtidsperspektiv kan detta ge konsekvenser för hälsan och den vårdpersonal som har allergi och / eller astma men även för övrig vårdpersonal. Det är bra att i god tid se över och utveckla arbetsmiljöarbetet kring förekomsten av djur på särskilda äldreboenden med hjälp av riskbedömningsteam, utveckling av rutiner och policys utifrån ett folkhälsoperspektiv.

7 Tack...

Tack till *all* vårdpersonal som varit inblandad i denna studie. Er hjälp har varit ovärderlig.

Till mina *familjer* som uthärdat och givit sitt stöd i denna process och stått ut med mig när jag varit i min kreativa bubbla.

Till Jannes foto AB som bidragit med porto, papper och kuvert till studien.

Till min handledare Clara Aarts som varit ett stöd och tillgänglig när frågorna har hopat sig.

Tempora mutantur, nos et mutamur in illis

(Tiderna förändras och vi förändras med dem)

Referenser

Andersson, H., & Lövgren, D. (2008). *Husdjur i vården på särskilt boende, vårdpersonalens uppfattningar*. (Examensarbete i omvårdnad 15 hp). Högskolan Skövde, Institutionen för vård och natur. Tillgänglig: <http://his.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:126732> (2009-10-23).

Arnof, Y., Wimmerkrantz, M., & Axelsson, H. (2008). *Folkhälsomål och funktionshinder*. Tillgänglig: <http://www.fhi.se/Documents/Vart-uppdrag/funktionsnedsattning/Folkhalsomal-och-funktionshinder-091022.pdf> (2009-10-23)

Banks, R., M., & Banks, W., A. (2002). The effects of animal-assisted therapy on loneliness in an elderly population in long-term care facilities. *Journal of Gerontology: Medicalsciences*, 57A (7), 428-438.

Beck-Friis, B., Beck-Friis, A., & Strang, P. (2007). *Hundens betydelse i vården: erfarenheter och praktiska råd*. (1:a uppl.). Stockholm: Gothia.

Björkstén, B., & Graninger, G. (2008). *Allergi*. Stockholm: Atlantis.

Bradshaw, L., M., Christopher M, Barber, C., M., Andrew D., Curran, A., D., & Fishwick, D. (2007). Work-related asthma symptoms and attitudes to the workplace. *Occupational Medicine*, 57, 30-35.

Bränden, H., & Andersson, J. (1995). *Grundläggande immunologi*. Lund: Studentlitteratur.

CODEX (2009). *Forskningsetiska regler och riktlinjer för forskning*. Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/forskarensetik.shtml> <http://www.codex.vr.se/forskarensetik.shtml> (2009-09-16).

Edwards, N., E., & Beck, A., M. (2002). *Western Journal of Nursing Research*. Animal-assisted therapy and nutrition in alzheimer's disease, 24, 697-712.

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik.*(2:a rev.uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Ericson, E., & Ericson, T. (2008). *Medicinska sjukdomar.*(3:de rev.uppl.) Studentlitteratur: Danmark.

Folkhälsoinstitutet (2009). ”Folkhälsomålen” Tillgänglig: <http://www.fhi.se/> (2009-10-25).

Folkhälsoinstitutet (1996). *Svensk allergiforskning mot 2000-talet - en plan för utbyggnad.* Stockholm : Allergiprogrammet, Folkhälsoinstitutet.

Gordon, S., & Stanley W. (2001). Elimination of mouse allergens in the working environment: Assessment of individually ventilated cage systems and ventilated cabinets in the containment of mouse allergens. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 108 (2), 288-294.

Granheim U.H., & Lundman B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-112.

Guay, D. R. P. (2001). Pet-assisted therapy in the nursing home setting: Potential for zoonosis. *State of science*, 29 (3), 178-186.

Haahtela, T., von Hertzen, L., Mäkälä, M., & Hannuksela, M. (2008). Finnish allergy programme 2008-2018 - time to act and change the course. *Allergy*, 63, 634-645.

Hälsans natur.(2009). *Hund i vården.* Tillgänglig: <http://www.halsansnatur.se/content/view/73/87/> (2009-08-22).

Hälsans natur.(2009). *Projekt hund i vården.* Tillgänglig: <http://www.halsansnatur.se/> (2009-08-22).

ICN, International Council of Nurses, (2007). *International Council of Ethics.* Tillgänglig: <http://www.icn.ch/icncodeswedish.pdf> (2009-09-22)

Jones, K. (1972). *A history of the mental health services*. (Elektronisk). International Library och Social Policy. Tillgänglig: http://books.google.com/books?id=lpI9AAAAIAAJ&printsec=frontcover&hl=sv&source=gbs_ViewAPI#v=onepage&q=&f=false (2009-08-22).

Korpi, A., Lappalainen, S., Kaliste, E., Kalliokoski, P., Reijula K., & Pasanen, A-L. (2007). Controlling occupational allergies in the workplace. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 20(2), 107-116.

Le Moual, N., Kauffmann, F., Eisen, E., A., & Kennedy, S. M. (2007). The healthy worker effect in asthma. work may cause asthma, but asthma may also influence work. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 177, 4-10.

Oloffsson, C. (2006). *Astma, allergi och eksem i arbetslivet*. Redaktör Dufva, E-M. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, R. (1996). *Invärtes medicin för sjuksköterskor*. (4:de.uppl.) Liber: Arlöv.

Orth-Gomér, K., & Perksi, A. (2008). *Preventiv medicin. Teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Polit, D., F., & Beck, C., T. (2008). *Nursing research. Genarating and assessing evidence for nursing practice*. (8:de.uppl.). Philadelphia: Wolters Kluwer Health / Lippincott Williams & Wilkins.

SCB. (2006). *Ohälsa och sjukvård. 1980-2005* Örebro: Statistiska centralbyrån. Levnadsförhållanden 113.

Schmid, K. Jüngert, B., Hager, M., & Drexler, H. (2007). Is there a need for special preventive medical check-ups in employees to experimental animal dust. *International arch occupational environmental health*, 82, 319-327.

Velde, B., P. Cipriani, J., & Fisher, G. (2005). Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. *Australian occupational therapy journal*, 52, 43-50.

Bilaga 1 Följebrev

”Vårdpersonalens upplevelse och inställning till djur i vården”

Till vårdpersonalen

Mitt namn är Susanne Hejra och jag går min sista termin på distriktssköterskeutbildningen på Uppsala universitet. Under hösten kommer jag att göra en studie om vårdpersonal och deras upplevelser och inställning av djur i vården.

Härmed tillfrågas du att delta i en enkätundersökning. Vårdbiträden, undersköterskor och sjuksköterskor kommer att tillfrågas på 10 boenden. Sammanlagt 10 personer per boende. Enkäten kan Ni fylla i och lägga i enskilt kuvert. Enkäterna kan sedan läggas i separat stort kuvert. Enkäten lämnas ut den _____ och kuvertet hämtas den _____. Att så många som möjligt svarar på enkäten är viktigt för att jag ska kunna slutföra uppsatsen. Jag är tacksam för att Ni tar Er tid att fylla i den.

Svaren på kommer att behandlas med försiktighet och alla garanteras fullständig anonymitet. När jag är färdig med enkäterna kommer de att förstöras. Studiens resultat kommer att presenteras i en uppsats som ni kan ta del av.

Om Ni har frågor om enkäten får Ni gärna kontakta mig på nedanstående mail adress eller telefonnummer.

Vänliga hälsningar

Susanne Hejra

susanne@hejra.se

0708-79 48 00

Handledare:

Clara Aarts

018-4716611

Bilaga 2, enkät

1 **Jag arbetar som:** vårdbiträde undersköterska sjuksköterska

2 **Ålder:** _____

3 **Kvinna** **Man**

4 **Hur länge har du arbetat på arbetsplatsen?** Mindre än 1 år Antal
år _____

5 **Har du allergiska besvär?**

a) Ja Nej

b) **Om Ja;** vad utlöses dina besvär av? (skriv orsakerna på raden nedan)

6 **Har du astmatiska besvär?**

a) Ja Nej

b) **Om Ja;** vad utlöses dina besvär av? (skriv orsakerna på raden nedan)

7 **Vilken är din åsikt om husdjur på äldreboende?**

Mycket bra Ganska bra Varken bra eller dåligt Ganska dåligt Mycket dåligt

Eventuell kommentar:

8 **Finns eller förekommer det djur på den avdelning där du arbetar?**

a) Ja Nej

b) **Om Nej;** Förekommer det djur på på **boendet** där du arbetar? Ja Nej
(Om NEJ på fråga **8a+b** gå vidare till fråga 13)

c) **Om Ja;** vilka / vilket djur?

d) **Bor** djuret / djuren på boendet? Ja Nej

e) Kommer djuret / djuren på **besök**? Ja Nej

f) Hur många timmar per dag finns djur på boendet?
1 timme 2 timmar 3 timmar eller mer

g) Hur många dagar per vecka? 1 d/v 2 d/v 3 d/v eller fler

9 Vem tar hand om djuret /djuren?

a) Personal på boendet och du själv Ja Nej

b) Personal på boendet förutom du själv Ja Nej

c) Anhörig Ja Nej

d) Annan person

e) **Om Ja:** på fråga 9a, hur upplever du arbetsuppgiften?

10 Upplever du att din hälsa har försämrats, då djur finns eller tillkommit på din arbetsplats?

a) Ja Nej

b) **Om Ja:** kan du beskriva på vilket sätt?

11 Fanns djur på din arbetsplats när du började jobba där?

a) Ja Nej

b) **Om Nej:** hur fick du reda på det? Anställningsintervju Ja Nej
Arbetskamrater Ja Nej
Avdelningsmöten Ja Nej
Mötesprotokoll Ja Nej
Annat sätt Ja Nej
Om Annat beskriv på raden under;

c) Hur upplevde du det?

15 Har du några ytterligare kommentarer angående djur på boendet?

Tack för din medverkan! / Susanne Hejra

Bilaga 3 Ytterligare kommentarer från vårdpersonal

Upplevelser hos boende	Skötsel av djur	Personal och arbete	Djur i vården	Kommentarer från vårdpersonalen
Glädje, lever upp, lyser upp. Ta hand om, titta på stimulans, tillfredsställelse, bra mot depression. Trevligt, pyssla med. Roligt, tillför otroligt mycket, prata med, Boende blir harmoniska.	Vem tar hand om djuret? Djur = ansvar	Vårdpersonal ska tycka om, hantera och sköta djur.	Några avdelningar måste vara djurfria så de som är rädda eller har allergier också kan jobba. a.	Positivt! Fiskar OK. Positivt med hund i vården. Mycket trevligt! Jättebra! Positivt för vårdpersonal.
Liv och rörelse, sträcker sig mot djuret. Krama, klappa, gosa.	Tydlighet om vem som ansvarar för djuret och dess skötsel, vård.	Personalen har fullt upp med att ta hand om de äldre.	Rädsla hos personal mot djur.	Önskar att det flyttar in fler boende med djur.
Vissa boende gillar inte djur.	Hundar ska inte vara hoppiga, aggressiva. Måste vara rumsrena.	Förhindrar det inte arbetet är det ok.	Bra med djur på boende men inte om någon är allergisk.	Synd att vissa är allergiska
	Djuret måste vara ”möblerbart”	Boende ska komma i första hand.	Nej inga djur på boende förutom ett akvarium.	
	Svårt att ha ett djur dygnet runt. Det är mycket jobb med djur	Alla kan inte ta med djur då det tar tiden från de boende.	Problem går att lösa om de uppstår.	
		Den personal som inte har djur med sig får jobba mera.	Svårigheter när personal och medboende är allergisk	